

LIITE

Yleisten kirjastojen muuttuva äänimaisema -loppuraporttiin, Sahavirta 2018,

<https://www.kirjastot.fi/aanimaisema>

Yleisten kirjastojen äänimaisemallinen analyysi ja henkilökuntaopas äänimaiseman huoltoon

Meri Kytö

Kirjastojen äänimaisema on kiintoisa tutkittava, sillä kirjastoissa ei yleisen käsityksen mukaan pitäisi olla mitään kuunneltavaa. Äänimaisema-tutkimus on kiinnostunut äänistä, joita kuulemme ympärillämme ja joita itse tuotamme. Äänet ovat osa paitsi fyysistä myös kulttuurista ympäristöämme. Yhteiskunnan muuttuessa ääniympäristö muuttuu. Mikä vielä kiinnostavampaa: sitä muutetaan ja suunnitellaan tietoisesti. On tärkeää pohtia, miksi kirjastot kuulostavat siltä miltä ne kuulostavat ja miksi jotkin äänet tai muutokset äänten kokonaisuudessa koetaan ongelmana ja toisia ei.

Ihmisen rakentamissa ympäristöissä suurin osa äänistä on ihmisen aiheuttamaa, suoraan (puhumi-

nen, liikkuminen, soittaminen) tai välillisesti (välineet ja teknologia, tilojen akustiikka, jne.). Tavat tulkita äänellistä ympäristöä muuttuvat ajasta ja paikasta toiseen. Käsitys siitä, miltä kirjastossa, tai vastaavasti esimerkiksi kirkossa, koululuokassa, konserttisalissa tai kaupassa yleensä kuulostaa (tai miltä sieltä tulisi kuulostaa) riippuu kyseisen paitsi tilan käyttötarkoituksesta myös käyttäytymismalleista, sosiaalisesta vuorovaikutuksesta ja kulttuurisista normeista. Miten kirjastojen äänimaisema on historiallisesti kehittynyt ja millaisia odotuksia asiakkailla niistä on? Mistä nämä odotukset opitaan ja minkälaisiin arvoihin ne liittyvät?

Mitä on hyvä muistaa äänimaisemasta yleensä?

Äänimaisema koostuu kaikista kuulemistamme äänistä

- puheesta, musiikista, teknologian ja luonnon äänistä (ääni on liikettä eli toimintaa)
- äänistä, jotka eivät kannu kuulijalleen informaatiota
- äänistä, jotka välittävät informaatiota / tietoa
- äänistä, joita kuulija itse tekee
- pääosin ihmisen toiminnasta syntyvistä äänistä, ja se merkityksellistyy suhteessa yksittäiseen kuulijaan

Ääniympäristöä voidaan tarkkailla *kommunikationa*, jolloin yksittäisiä ääniä ja niiden muodostamia ketjuja tulkitaan viesteinä toiminnasta. Ääni syntyy liikkeestä, oli kyseessä sitten lusikan kilahdus kahvikuppia vasten, tietokoneen tuulettimen hurina tai naurunpyrähdys kirjaston palvelutiskillä. Pelkistetysti voidaan sanoa, että jos missään ei mikään liiku, ei kuulu ääntäkään. Ääni syntyy siis tahallisuudesta ja tahattomasta toiminnasta. Ääni on merkki elämästä. Täysin hiljaisia ympäristöjä kuuleva ihminen ei voi kokea: vähintään oman hengityksen ja liikkeen aiheuttama ääni liikkuu tilassa ja antaa hänelle heijastusten kautta tietoa häntä ympäröivän tilan koosta. Kommunikatiivisuus tarkoittaa, että vaikka kuulemme ääniä tässä materiaalisessa, fyysisessä ympäristössämme, ymmärrämme sen merkityksinä. Ajattelevina olioina

ihmiset toimivat vuorovaikutuksessa toisiinsa ja muokkaavat siinä samalla omaa olemistaan.

Ääniympäristöä voidaan tarkkailla myös *esteettisenä* kokonaisuutena. Tällöin on kyse erilaisiin arvostuksiin perustuvista mieltymyksistä. Tasapainoista ääniympäristöä, jossa mikään ääni ei kokonaan peitä toista ja jossa on ennakoitavuutta ja muuntuvuutta sopivassa suhteessa, pidetään usein esteettisesti kauniina ja miellyttävänä ääniympäristönä. Tällainen ympäristö tuntuu toimivan orgaanisesti omalla voimallaan ilman, että sitä pitäisi suitsia. Tosin tulee muistaa, että usein tämä suitsiminen on sisäsyntyistä, käytännössä opittua eikä näy helpolla päällepäin. Tasapainoinen ääniympäristö mahdollistaa äänellisten viestien vapaan ja vaivattoman tuottamisen ja vastaanoton. Käsitys on kieltämättä hieman yleis-tävä, mutta nostaa esille tärkeän seikan:

ääniympäristön miellyttävyys ei rakennu yksittäisistä miellyttävistä äänistä, vaan äänen suhteesta, tunnistettavuudesta ja vuorovaikutuksesta.

Äänen toiminnallisesta ja esteettisistä ominaisuuksista syntyy kiinnostava ja joskus ristiriitainenkin kokonaisuus, joka tekee äänimaisemien kokemisen arvioinnista haastavaa. Jos ääntä aiheuttava toiminta tuntuu hyväksyttävältä, niin silloin äänikin on usein hyväksyttyä. Jos ääni koetaan rumaksi tai häiritseväksi niin silloin usein kyseenalaistetaan sen aiheuttama toimintakin. Oli tilanne kummin päin tahansa, ääniympäristö aiheuttaa tällöin päänvaivaa. Monessa työtilassa hyvä ääniympäristö olisi sellainen johon ei kiinnitä jatkuvaa huomiota. Kokemus oman huomiotason hallinnasta on yksi tärkeä tekijä työääniympäristöjä suunniteltaessa. Tästä johtuen äänilähteitä pyritään usein vaimentamaan ja vähentämään. Äänen voimakkuuden, heijastavuuden tai kulkeutuvuuden vähentäminen voi kuitenkin johtaa tilaan, jossa pienetkin äänet häiritsevät entistä enemmän. Äänimaiseman suunnittelu ei siis pyri äänien poistamiseen ja ympäristöjen hiljentämiseen vaan siihen, että ympäristössä toimivat kokevat *äänien kokonaisuuden toimivaksi, sopivaksi, ymmärrettäväksi* ja sellaiseksi, että siihen voi omalta osaltaan vaikuttaa.

Äänimaisematutkimuksessa äänellisen ympäristön kokonaisuus voidaan jakaa perus-

ääniin, signaaleihin ja äänimaamerkkeihin riippuen äänen kommunikatiivisesta luonteesta. *Perusääniksi* kutsutaan sellaisia ääniä, jotka ovat toistuvia ja informaatioarvoltaan vähäisiä. Tyypillisiä esimerkkejä näistä ovat usein koneellisen ilmanvaihdon aiheuttama humina, jatkuva puheensorina, jonka lauseista ei saa selvää, toistuvat askeleet, liikenteen humina ja kaikenmoiset äänilähteiltään epäselvät, ennakoivat ja kiinnostusta herättämättömät pienet äänet. Kun äänimaisema koostuu pääosin perusäänistä, sitä usein kuvaillaan rauhalliseksi, kokonaisäänentason ollessa matalalla joskus jopa hiljaiseksi. *Signaali* on tietoisesti kuunneltava, merkityksellinen ääni. Kirjastotilojen signaaleja ovat lainausautomaatin, kahviautomaatin, tulostimen ja muiden koneiden piippaukset, salikuulutukset ja puhelinten soittoäänet. *Äänimaamerkeillä* tarkoitetaan paikkasidonnaista ääntä, jolla on erityinen merkitys yhteisönsä jäsenille.

Eri havainnoijat ja havainnointitilanteet tuottavat äänille ymmärrettävästi erilaisia merkityssisältöjä. Perusääniä on aivan hyvin mahdollista kuunnella tarkkaavaisesti, kun taas signaali riittävän usein toistettuna menettää alkuperäisen funktionsa tarkkaavaisesti kuunneltavana äänenä. Asiakaspuolella työskentelevältä henkilökunnan jäseneltä saatetaan jäädä toistuvat lainausautomaatin signaalit kuulematta toisin kuin asiakkaalta, jonka

päivittäisestä äänimaisemasta nämä äänet puuttuvat.

Sovellamme *Yleisten kirjastojen muuttuva äänimaisema* -tutkimuksen kehyksenä kaupunkiaäniympäristöä tutkineen arkkitehti ja maantieteilijä Pascal Amphoux'n (1991) menetelmällistä EMP-mallia (ransk. *environnement – milieu – paysage*, suomeksi ympäristö – miljö – maisema). Malli vastaa rakenteellisesti Henri Lefebvren (1991) fenomenologista tilan sosiaalisen tuottamisen kolmi-jakoa (ransk. *espace perçu – conçu – vécu*, suomeksi havaittu – käsitetty – eletty tila). Amphoux'n malli tarkastella äänitilaa ottaa huomioon ääniympäristön arkkitehtoniset, sosiaaliset ja kulttuuriset ulottuvuudet, ja tarjoaa käytännöllistä ja teoreettista pohjaa tutkia kirjastojen moninaista äänimaisemaa.

Mallia soveltanut arkkitehti Björn Hellström (2001) ottaa sen kolme osaa käyttöön seuraavasti: ympäristö tulee diagnosoida, miljö hallita ja maisema luoda. Ympäristön diagnosoinnilla hän tarkoittaa sen tilallisten ja ajallisten äänellisten ominaisuuksien havainnointia sekä sosiaalisten ja kulttuuristen riippuvuussuhteiden rakentumisen tarkastelua. Tämän lisäksi sillä tarkoitetaan tilan suojelemista meluhaitoilta, toisin sanoen äänilähteiden sääntelyä ja kontrollointia sekä ääneneristyksen lisäämistä. Diagnosoinnin tarkoituksena on kerätä määrällistä ja laadullista aineistoa ääniympäristön ominai-

suuksista ja puolustaa sitä haitallisilta tekijöiltä. EMP-malli jättää kuitenkin vähemmälle huomiolle kysymykset äänen funktioista, jotka ovat olennainen lähtökohta kirjastojen äänimaiseman tutkimukselle. Myös ei-toivotujen äänien määrittely on tärkeä osa myös kirjaston äänimaiseman diagnosointia, ja päätelmät haittaavasta äänestä tuleekin perustella tilan sosiaalisilla ja kulttuurisilla riippuvuussuhteilla. (Ketä ääni haittaa ja missä tilanteessa?)

Miljöön hallinnalla Hellström tarkoittaa ääniympäristön hyvänä pidettyjen laatujen vahvistamista ja siinä toimivien ihmisten tiedon lisäämistä oman ääniympäristönsä hyvinvointia lisäävistä ominaisuuksista. Tämä on tarkkaa ja laaja-alaista työtä, koostuen mikrososiaalisten ristiriitojen hoitamisesta ja eriävien mieltymysten kuuntelemisesta ja ratkaisusta. Amphoux'n ja Hellströmin mukaan mieltymyksissä tulisi pitää ensisijaisena tekijänä turvallisuutta ja äänellisen kommunikaation esteettömyyttä. Miljöön hallinta pitää sisällään myös poliittisia ulottuvuuksia, koska se koskee sosiaalisen vuorovaikutuksen sääntelyä. Kolmas toiminnan muoto, maiseman luominen, on ääniympäristön toiminnallista ja esteettistä suunnittelua. Tähän liittyy ammattimainen, valosuunnitteluun verrattavissa oleva äänellinen suunnittelu ja ihmisten tietoisuuden lisääminen äänellisen ympäristön toiminnallisista, suunnittelullisista ja esteettisistä ominaisuuksista

Miltä kirjastoissa kuulosti?

Jotta kirjastojen äänimaiseman muutosta voitiin tutkia, piti aluksi kartoittaa kirjastojen ääniympäristöjen nykytila. Kävin kuuntelemassa viittä kirjastoa (Lappeenrannan maakuntakirjasto, Espoon Entresse, Malmin Kulttuuriparatiisi, Seinäjoen Apila ja Vihdin Agricola) apunani tarkkaavaisen kuuntelun menetelmä. Se on äänimaisematutkimuksellinen havainnointimenetelmä, jossa käytetään hyväksi huomiotason muutosta, äänitysvälineitä sekä tilassa liikkumista ja toimimista. Valikoima äänitiedostoja (32 kpl) kuunnelluista kirjastoista on kuunneltavissa verkossa:

<https://soundcloud.com/user-467556812/sets>.

Äänityksiä kuunnellessa huomaa kirjastojen äänimaisemien erot. Oletuksena samankaltaisiksi ääniympäristöiksi ajatellut tilat osoittautuvat yllättävän monipuolisiksi. Huomio kiinnittyy mekaanisen taustahälyn ja ilmastoinnin vaihteleviin tasoihin, ovien ja sarnoiden eritasoihin kolauksiin ja rytmeihin sekä erilaisten lattiamateriaalien narskuntaan tai kopinaan askelten ja kirjakärryjen alla. Siirtymät tilojen välillä paljastavat myös eri ympäristöjen vaihtuvan akustiikan: jälkikaiku ja puheen ymmärrettävyys vaihtelevat salista toiseen. Samoin on kiinnostavaa kuunnella eri ihmisryhmien puheäänien tasoa ja kommunikation tyyliä eri tilanteissa: tilan akustikasta ja luonteesta riippuen puheääni on nor-

maalia, innostunutta, vaimennettua tai kuis-kauksia. Ymmärrettävästi pienien lasten äänessä kuuluu enemmän dynamiikkaa kuin aikuisten.

Lisäksi haastattelin kirjastojen henkilökuntaa, 2–4 henkilöä jokaisesta kirjastosta.¹ Haastattelut suoritettiin joko kirjastotilassa kävelen (esittelykierros) tai paikallaan, yhden tai kahden haastateltavan ryhmissä. Haastateltavat kuvailivat muun muassa tavallisen työpäivänsä kulun työtehtävineen, äänellisesti haasteelliset tilanteet ja alueet sekä vertailivat nykyistä työkirjastoaan toisiin kirjastoihin. He kuvailivat erilaisin esimerkein kirjaston äänimaisemaa toiminnan tasolla (lainaaminen, lukeminen, tapahtumat, askeleet, puhuminen, hyllyttäminen), eri käyttäjäryhmiä (lapset/nuoret/aikuiset/vanhukset tai muut ryhmät), eri aikoina (aamut, illat, viikonloput tai eri vuodenaajat, kesät, talvet, loma-ajat), välineitä ja teknologiaa (digitaaliset laitteet, kärryt, ovet, ilmastointi, muu automatisoitu talotekniikka), materiaaleja (lattiamateriaalit, verhoillut, tuolien jalat), akustisia ominaisuuksia (kaikua, eri tilojen äänieristystä). Samalla he

¹ Haastatellut Vihdissä: Erkki Hipponen, Janika Puolitaival; Seinäjoella: Johanna Saarinen, Mervi Heikkilä, Elina Hokkanen, Outi Kukkonen; Malmilla: Heini Oikkonen-Kerman, Anne Nadosi, Sinikka Kainulainen; Espoossa: Anni Kääriäinen, Jaakko Sannemann, Tiina Ollikainen, Olli Louhimo; Lappeenrannassa: Leena Priha, Päivi Oikkonen, Helena Aflecht, Jenni Santa-holma.

kertoivat, millaisena he kokevat äänellisen työympäristönsä, onko ääniympäristöön liittyvistä asioista keskusteltu henkilökunnan kesken, onko asiakkailta tullut siitä palautetta ja miten palautteeseen ollaan reagoitu (ja miltä palautteen antaminen tuntuu). Lisäksi he kertoivat oman arvionsa siitä, millainen on hyvä kirjaston äänimaisema. Haastattelu valaisi paitsi henkilön äänellistä asiantuntemusta eli äänimaisemakompetenssia ja kyseisen kirjaston äänelliset toimintatavat.

Monet ilmaisivat eron ”perinteisten lukukirjastojen” ja ”elävien tapahtumakirjastojen” äänimaisemien välillä sekä sen, että tämä ei aina mene yhteen varsinkaan lukevien asiakkaiden odotusten kanssa. Asiakkaita on myös joskus hankala ohjata lukusaleihin, koska he haluaisivat lukea itse valitsemisensa paikoissa ja odottavat koko kirjaston olevan yhtä rauhallinen kuin lukusaleissa. Joskus elävyys ei kuitenkaan häiritse osaa lukijoita, jotka hakeutuvat mieluummin paikkaan, jossa voi välillä katsella ympärilleen, seurata muiden puuhia tai kuljeskella ympäriinsä. Kuten yksi henkilökunnan jäsen kuvaili Seinäjoen pääsalin nojatuolialuetta, ”ei se mikään rauhallinen paikka ole, mutta siinä ihmiset tykkää olla”. Tilan ilmavuus, valoisuus ja muu viihtyvyys vaikuttaa kokonaisvaltaisesti tilan kokemiseen.

Kohdekirjastoissa on paljon erilaisia ohjeita työympäristön rauhallisuuden säilyttämiseksi.

Muun muassa Malmin kirjaston lukusalin ovelta pyydetään lukusalissa vierailevia säätämään kännykän hälytysääni hiljaiselle, vastatessa siirtymään aulaan tai puhumaan hiljaisella äänellä. Lappeenrannan kirjastossa ohjeistetaan, että kännykkään puhuminen on sallittua ainoastaan sisääntulokerroksen tuulikaapissa. Usea haastateltu henkilökunnan jäsen kertoo puuttuvansa kuuluvaan keskusteluun lähinnä silloin, kun puhe on yksityistä tai sisältö asiatonta (Seinäjoki; Malmi; Vihti). Henkilökunta ei yksin kontrolloi ja päättää soveliaista hiljaisuuden astetta vaan asiakkaat voivat häiriintyessään pyytää siihen apua. Häiriintymistä ehkäistään myös ennakoimalla ja tiedottamalla tulevista äänitapahtumista.

Henkilökunnan työtilat voivat olla ahtaita ja yksityistä työtilaa ei välttämättä ole (Malmi; Entresse). Lastenosastolla työskentelevät raskautuvat korkeasta äänentasosta, toiset enemmän kuin toiset. Tätä varten lastenosaston työvuorot ovat lyhyempiä ja henkilökunnalla voi olla omia ”hiljaisia huoneitaan”. Toisaalta kirjastotilan hiljaisuuden ja puhumattomuuden sääntö voi estää osaa asiakkaista kysymästä henkilökunnalta opastusta. Jotkut asiakkaat voivat ajatella, että hiljaisessa kirjastossa ei sovi tulla puhumaan ja esittämään kysymyksiä.

Lasten ja nuorten käyttäytymisetiketin ohjeistaminen on henkilökunnalle vaativampaa ja vaatii enemmän huomiota ja kieltojen tois-

tamista. Joissain kirjastoissa lastenosastolla on omat käyttäytymisohjeensa ja rauhalliseen (ääneen)lukemiseen kannustava sisustus. Henkilökunta oppii usein tuntemaan lapsiasiakkaansa ja kirjastossa usein käyvät nuoret. Perinteinen informaatikon työnkuva muuntuu tällöin nuoriso-ohjaajan taitoja vaativaksi toiminnaksi. Henkilökunta kokee usein puolustavansa nuoria äänellisiltä valituksilta, mutta

tilan akustiset ominaisuudet vaikeuttavat eri asiakasryhmien äänellistä eriytymistä. Samoin pienempien lasten vanhemmat eivät välttämättä hyväksy lapsiensa toiminnan rajoittamista. Henkilökunta joutuu tällöin epä-mukavaan välikäteen, josta voi aiheutua väsymystä ja ongelmia työssä jaksamisessa. Tällöin vastuu kirjaston äänimaiseman hallinnoinnista on epäselvä.

Mitä on hyvä muistaa yleisten kirjastojen äänimaisemasta?

Sisätilojen äänimaisemia tutkittaessa on hyvä ottaa huomioon kolme seikkaa: fyysisyys, kommunikatiivisuus ja muuttuvuus. Fyysisyys tarkoittaa sitä, että ääniympäristö muotoutuu rakennetussa tilassa. Ääni liikkuu ja ”elää” seinien, kulkuväylien, viheristutusten, huonekalujen, päällysteiden, heijastavien pintojen, väliovien ja syvennysten pinnoilla kimpoillen (tämä on akustiikan toiminta-alaa). Äänen lähde on usein ihmisissä itsessään, mutta myös teknologiassa ja enenevässä määrin älylaitteissa, jotka liikkuvat ihmisten mukana. Tämän lisäksi taloteknologia tuottaa oman määränsä ääntä ilmastoinnin, kylmä-laitteiden, loisteputkivalaisimien ja paukkuvien ovien muodossa.

Monen kirjaston perusäänitaso voi toimia kohtalaisesti eri tiloissa, mutta ongelmaa henkilökunnalle tuottaa moni akustinen, toimin-

nallinen ja sosiaalinen seikka. Akustisia ongelmia voidaan lieventää puuttamalla rakenteisiin. Kaikki korjaukset eivät vaadi suuria rakenteellisia muutoksia, vaan joskus voi auttaa ovensaranoiden rasvaus, lankakärryn korin kiinnittäminen nippusiteellä, tuolien jalkojen pehmustaminen kumilla tai maton levittäminen istuimen alle, kaiuttimien tarkempi asettelu ja suuntaaminen. Toiminnallisia ongelmia voidaan poistaa tilasuunnittelulla, tiedottamisella ja johdonmukaisella aikataulutuksella. Sosiaalisia ryppyjä voidaan silotella asiakkaita kuuntelemalla, yhteisistä säännöistä sopimalla ja niitä noudattamalla. Usein asian tiedostaminen jo parantaa työilmapiiriä: asian nimeäminen ja kokemuksista puhuminen voi jo itsessään lieventää asian vaivaavuutta. Aina tämä ei kuitenkaan riitä vaan tarvitaan huoltotoimenpiteitä.

Miten voin vaikuttaa oman kirjastoni äänimaisemaan eli ”henkilökunta äänimaiseman huoltojoukkona”

1. Tutustu ensin kokonaisuuteen: kuuntele kirjastoasi

- Mistä äänellisistä elementeistä kirjaston eri tilat koostuvat? Miten päivät rytmittyvät äänen kannalta? Onko vuodenaajoissa eroa? Kuulostavatko osastot erilaisilta?
- Miten itse koet äänellisen työympäristösi?
- Mikä äänimaisemassa toimii hyvin? Miten eri alueet toimivat äänellisesti yhteen?
- Mistä äänestä kirjaston tunnistaa? Onko jokin ääni osa kirjaston identiteettiä tai persoonallisuutta?
- Mitkä äänet haluaisit selkeästi poistaa tai muuttaa? Haluaisitko jotain muuta mahdollisesti tilalle?

Tarkkaavainen kuunteleminen voi aiheuttaa äänimaisematutkijan ammattitaudin oireita: pienetkin äänet alkavat kiinnittää huomiota ja tämän jälkeen niitä ei osaa enää olla kuulematta. Tämä huomiotason nouseminen on ohimenevää, joten siitä ei kannata huolestua. Kun uusina löydettyt äänet alkavat tuntua vähitellen tutuilta perusääniltä, ne vaipuvat takaisin epähuomioon.

2. Mitkä ovat äänellisesti ja toiminnallisesti haasteelliset alueet ja ajat?

- Voisiko ääntä ennakoida? Voiko mahdollisesti häiritsevästä äänestä tiedottaa ennakkoon, jotta yllätyksiltä vältytään? Voiko ryhmävierailuja ajoittaa tarkemmin? Voiko ryhmänvetäjää ohjeistaa äänellisestä etiketistä?

3. Mikä on oman kirjastonne toiminnallinen profiili?

- Sopikaa mikä on teille hyvä äänimaisemaprofiili ja äänellisen käyttäytymisen etiketti (paitsi eri asiakasryhmille myös henkilökunnalle)

4. Sopikaa, miten ongelmallisiin äänimaisematilanteisiin ja asiakaspalautteeseen reagoidaan

- Muistakaa tasapuolisuus henkilökunnan kesken: kaikki ovat osa huoltojoukkoa
- Miten toimintaa ohjataan: häiriön aiheuttajan ohjaaminen ja/tai häirityn ohjaaminen

5. Seuraa tilannetta ja äänimaiseman muuttumista

Ääniympäristöä voi ohjata ja muokata, mutta sitä ei voi pysäyttää. Äänimaisema koostuu aina siinä toimivien ihmisten ymmärryksestä ja odotuksista, ja itsestään selvästi se muuttuu jatkuvasti ajan kanssa: tulee uusia tapahtumamalleja, uutta teknologiaa, saranat kuivuvat, ilmastointiputket alkavat viheltää, uusia työntekijöitä, uusia asiakkaita, joten muista huomioida äänimaisema tasaisin väliajoin. Kun äänimaiseman yleiskunnosta pitää huolta, se ei pääse retuperälle.

Kirjallisuutta

- Amphoux, Pascal et al. 1991. *Aux écoutes de la ville: la qualité sonore des espaces publics européens, méthode d'analyse comparative*. Rapport de recherché 20, CRESSON, IREC: Institut de Recherche sur l'Environnement Construit.
- Ampuja, Outi 2005. Kohti keinotekoista äänimaisemaa? Moderni äänimaisema inhimillisen suunnittelun ja muuntelun piirissä. *Kuultava menneisyys: suomalaista äänimaiseman historiaa*, toim. Outi Ampuja & Kaarina Kilpiö. Turun yliopisto.
- Augoyard, Jean-Francois & Henry Torgue (eds.) 2005. *Sonic experience. A guide to everyday sounds*. Trans. A. McCartney & D. Paquette. Montreal & Kingston: McGill-Queen's University Press.
- Blessner, Barry & Linda-Ruth Salter 2006. *Spaces Speak, Are You Listening? Experiencing Aural Architecture*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Haapakangas, Annu 2014. Toimisto, meluinen työpaikka? *Huutoja hiljaisuuteen: ihminen ääniympäristössä*, toim. Outi Ampuja & Miikka Peltomaa. Helsinki: Gaudeamus.
- Hedfors, Per & Per G. Berg 2002. Site interpretation by skilled listeners. Methods for communicating soundscapes in landscape architecture and planning. *Soundscape Studies and Methods*, eds. H. Järviluoma & G. Wagstaff. Helsinki: Finnish Society for Ethnomusicology.
- Hellström, Björn 2002. The sonic identity of European cities. A presentation of the work conducted by the Swiss-French researcher Pascal Amphoux. *Soundscape Studies and Methods*, eds. H. Järviluoma & G. Wagstaff. Helsinki: Finnish Society for Ethnomusicology.
- Hongisto, Valtteri 2014. Rakennusten äänilähteet ja akustinen suunnittelu työpaikoilla. *Huutoja hiljaisuuteen: ihminen ääniympäristössä*, toim. Outi Ampuja & Miikka Peltomaa. Helsinki: Gaudeamus.
- Järviluoma, Helmi 1996. Nuoret äänimaisemioijina. Paikan ja tilan äänellisestä rakentumisesta. *Näin nuoret. Näkökulmia nuoruuden kulttuureihin*, toim. Leena Suurpää ja Pia Aaltojärvi. Helsinki: SKS.
- Kankkunen, Olli-Taavetti 2012. Ääni kuuluu kaikille: ääniympäristön kuuntelu musiikkikasvatuksessa. *Kasvatus: Suomen kasvatustieteellinen aikakauskirja* 43: 2.
- Kuljuntausta, Petri 2011. Äänitaide ja kaupunkitila: johdatus soivan teoksen suunnitteluun julkiseen tilaan. *Musiikin suunta* 33: 2.
- Kytö, Meri 2013. Kuunnellen koettu Istanbul. *Kaupunkien estetiikkaa*, toim. Tarja Rannisto & Annemari Forss. Joensuu: University Press of Eastern Finland.
- LaBelle, Brandon 2010. *Acoustic territories: Sound culture and everyday life*. London: Continuum.
- Lefebvre, Henri 1991. *The Production of Space*. Oxford: Blackwell.
- Sahavirta, Harri & Meri Kytö 2017. Yleisten kirjastojen muuttuva äänimaisema. *Muuttuvat suomalaiset äänimaisemat*, toim. Heikki Uimonen, Meri Kytö & Kaisa Ruohonen, Tampere: Tampere University Press. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-0382-2>
- Schafer, R. M. 2015. *Kuuntelukasvatus: 100 kuuntelu- ja ääniharjoitusta*. Toim. & suom. Olli-Taavetti Kankkunen, Heikki Uimonen & Meri Kytö. Tampere: TAMK.
- Tixier, Nicholas 2002. Street Listening: A Characterisation of the Sound Environment: The "qualified listening in motion" method. *Soundscape Studies and Methods*, eds. H. Järviluoma & G. Wagstaff. Helsinki: Finnish Society for Ethnomusicology.
- Uimonen, Heikki 2006. Mieluisat ja meluisat – ääniympäristön veto ja vastenmielisyys. *Sata suomalaista äänimaisemaa*, toim. Helmi Järviluoma, Ari Koivumäki, Meri Kytö ja Heikki Uimonen, Helsinki: SKS.
- Uimonen, Heikki 2013. Äänimaiseman ja kulttuurisen äänen tutkimus. Teoksessa Pirkko Moisala & Elina Seye (toim.) *Musiikki kulttuurina*, Helsinki: Suomen Etnomusikologinen Seura.
- Uimonen, Heikki 2014. Hiljaisuuden ja melun tekstit: äänimaiseman kulttuurinen rakentuminen. *Huutoja hiljaisuuteen: ihminen ääniympäristössä*, toim. Outi Ampuja & Miikka Peltomaa. Helsinki: Gaudeamus.

Lisää äänimaisematutkimuskirjallisuutta Suomen Akustisen Ekologian Seuran sivuilla:
<http://www.aanimaisemat.fi/p/linkkeja.html>